

מלאכת לש II - הכנת מאכלים בשבת - שיעור 99

- 1) Mixing Cocoa and Sugar
- 2) Fruit and Cheese
- 3) Making Mayonnaise
- 4) Mashed Potatoes with Gravy

I. היתרים הנזכרים בפוסקים לענין לש

(א) בדבר שנאפה או נתבשל - עיין בבה"ל (שכ"ח - י"ד ד"ה "שמא יצא") דקמח קלי מותר במעט מעט משום דבדבר שנאפה ונתבשל אין שייך לש מן התורה ולכן הותר הגמרא מעט מעט דחשיב קצת שינוי ונחשב תיקון מאכל בעלמא. ועיין עוד בחזו"א (ג"ח - ז ד"ה צנה"ל)

(ב) בתבשיל בעת האכילה - עיין בבה"ל (שכ"ח - י"ד ד"ה "שמא יצא") דאין שייך לישה בתבשיל בעת האכילה משום דדרך אכילה בכך ולכן קמח קלי מותר במעט מעט. ועיין עוד בחזו"א (ג"ח - ז) דההיתר של מעט מעט משום דחשיב שינוי גמור ולא משום ב' הטעמים שנמצא בבה"ל למעלה. ועיין עוד באג"מ (ד - דף קמ"ד) דשייך לישה בכיציים, כבד, או דגים ולא זכר הב' היתרים של הבה"ל.

(ג) לאלתר בלישה - עיין בספר תהלה לדוד (שכ"ח - כ"ג וכו') "דכל לצורך אותו סעודה קרי מעט מעט ושרי אף בלי שינוי. ולכן נוהגים לחתוך בצלים עם ביצים. ועיין במנחת שבת (פ - ל"ח) שהביא דעת התהלה לדוד להלכה. ובספר לוית חן (דף ל"ט) כתב "ומדברי הרשב"א (צתפונה ד - ע"ה) דלישה לאלתר מותר." והסכימו לזה ספר מועד דוד, ובאגלי טל (לג - ל - כ"ג), ושו"ת הר צבי (ח - רנ"ח), ובספר קצות השלחן (ק"ט - ג). אבל המג"א (שכ"ח - כ"ד) כתב וכל זה אפילו לצורך אותה סעודה אסור. וכן כתב המ"ב (ס"ז) וחזו"א (ג"ח - ח ד"ה "כתב המג"א") וגם האג"מ (ד - ע"ד) משמע שאין כאן להיתר של לאלתר במלאכת לישה.

(ד) משקה דוקא או אפילו שומן - עיין בשו"ת האלף לך שלמה (קל"ט) דמה שכתב הפמ"ג (פ"ז - י"ג) דהוא הדין שומן אווה אינו מוכרח דדוקא במשקה שייך לישה ומשקה לא נקרא רק מז' משקים (יד - שחט - דם) ולא שומן אווה וכדמוכח בשו"ע (קנ"ח) לענין נטילת ידים. ואפילו אם שייך לישה בשומן, שומן אינו בר גיבול ויש כאן ב' חומרות (כ) דאין שומן משקה (ג) ואינו בר גיבול. ועוד אם שניהם לאו בר גיבול אפשר הכל מודים דאין זה לישה.

(ה) גדולי קרקע אם צריך דוקא גדולי קרקע עיין בספר האלף לך שלמה (קל"ט) דביצים ודאי לא שייך גיבול כיון דלא הוי גידולי קרקע ואפילו אם יש בצלים בתוך הביצים מותר משום בשומן ביצים ובצלים אינם בני גיבול ואסור רק משום אחשביה ואחשביה לא שייך בתערובת דברים. ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (י"ח - ל"ז) שהביא ספר יד יוסף שהסכים לפסק של הגרש"ק דאין לישה אלא בגדולי קרקע. אבל באג"מ (ד - דף קמ"ד - י"ג) דלא אמרינן אין לישה אלא בגידולי קרקע דהרי עפר יש בו משום לישה כדאיתא בשבת (י"ח) וברש"י (ע"ד): דמגבל הטיט דהיינו לש. והחלוק בין טוחן ללש דטוחן הוא ממלאכות הקרקע ולישה לא נחשב ממלאכת הקרקע. וכן כתב התהלה לדוד (שכ"ח - כ) לאיסור משום דאפילו במידי דלאו בר גיבול אסור ועיין באגלי טל (לג - י"ד ד"ה איצ"ח)

(ו) מפורר (הביצה) כקמח - עיין באשל אברהם מבוטשאטש (תנייח שכ"ח - י"ד) דכל שאינו מפורר כקמח לא שייך איסור לישה. ובספר תורת שבת (ס"ק כ"ו) דלא שייך לישה רק בדבר שהוא מרוסק אבל שעוד החתיכות ניכרות לא שייך בו לישה אבל בט"ז (שכ"ח - י"ג) דבצנון עם הקשואין שחזתכין דק דק שייך לש. וכן פסק המ"ב (ס"ח) לענין קרייזן חרוסת וירקות דק דק.

(ז) רק לטעם אם נתן שמן ליתן טעם ולא לגוש אין בזה איסור לש שו"ת באר משה (ו - מ"ד) ושו"ת ציץ אליעזר (י"ח - ל"ז) וע"ע מ"ב (שכ"ח - ס"ח) ואג"מ (ד - דף קמ"ד) דלא משמע כן.

(ח) עירוב או דבוק עיין בשש"כ (ח - פ"ח) בשם רשז"א ושערים מצויינים בהלכה (פ - כ"ג) דיש חילוק בין עירוב ולש דענין לש דוקא כשמתדבק ונעשה גוש אחד ע"י דבר אחר והמציאות הוא להיפוך דהבצלים ע"י דיכת הביצים מתדבקים קצת וע"י השמן ששופך עליו נתפרדו הפירורים ועל כן אין זה שם לש אלא ענין עירוב כ"כ הציץ אליעזר (י"ח - ל"ז)

(ט) אם יש לישה אחר לישה - עיין בט"ז (שכ"ח - י"ח) דשייך לישה במצה מעל ובשו"ת הר צבי (רס"ח) צריך עיון על הט"ז דאין לישה אחר לישה. ותהלה לדוד (שכ"ח - כ) ושבתת השבת (צפתיח - ג) פסק כהט"ז דיש לישה אחר לישה וכ"כ הבה"ל (שכ"ח - י"ד - ד"ה "אין מנצלין") דאפילו דנתינת מים נקרא גיבול ונתן בו מים מע"ש מ"מ אם גבל אח"כ בשבת חייב דיש לישה אחר לישה. אבל עיין עוד בערוך השלחן (כ) כשם שאין טחינה אחר טחינה כן אין לישה אחר לישה. ועיין בתזו"א (נ"ח - ה) דהא דחייב על עריכה וקיטוף ונראה דעריכה וקיטוף הוא ענין מחודש אבל מידי דלאו בר גיבול ואינו אלא עירוב שפיר י"ל דמעורב כבר ואין בהוספתו משום לש.

(י) פוק חזי מה עמא דבר שו"ת באר משה (ו - מ"ד) וכן עשו בית אבי וזקיני וכן בעיני ראיתי אצל גדולי עולם ופשוט וברור דמותר ומנהג ישראל תורה. זה לענין בצילים וביצים בשבת. וכן כתב הציץ אליעזר (י"ח - ל"ז) וז"ל "וזה כלל גדול שהיה מוסד בידינו אם הלכה רופפת בידך פוק חזי מה עמא דבר. . . בנידוננו שאין כאן אחר היחיד כי אם אחר כמה וכמה מגדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים שאין איסור לש בהכות ביצים ובצלים מעורבים בשמן וכן כבד דג מלוח עם בצלים. והיתר זה חשוב מכולם" (הנזכרים למעלה)

למעשה: ואחר כל זה אין בידי להתיר מה שאסר מורינו ורבינו הגאון הצדיק פוסק הדור רב משה פיינשטיין זצ"ל

נפסם לעלוי נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזב' ע"ה אלא אורח' האשה רחל ב"ר גרשון חנוך הענין הכפן ע"ה